

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Олена Гулевич,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Анотація. Аналіз стану професійної (професійно-технічної) освіти в Україні дає змогу виділити інституціональні проблеми впровадження дуальної форми здобуття освіти: підвищення якості підготовки фахівців з урахуванням модернізації освітніх програм та скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі; підвищення мотивації до навчання та конкурентоспроможності працівників; посилення ролі роботодавців; зближення ринку освітніх послуг з вимогами ринку праці; зростання рівня зайнятості молоді.

Ключові слова: професійна освіта, дуальна освіта, інституціональні проблеми впровадження дуальної освіти, кваліфікований робітник, заклад освіти.

INSTITUTIONAL PROBLEMS OF DUAL EDUCATION IN UKRAINE

Olena Hulevych,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economic Theory,
National University of Kyiv Mohyla Academy

Abstract. Analysis of the state of professional (vocational) education in Ukraine allows us to identify institutional problems of implementing the dual form of education: improving the quality of training, taking into account the modernization of educational programs and reducing the adaptation period of graduates at work; increase motivation to learn and competitiveness of employees; strengthening the role of employers; convergence of the market of educational services with the requirements of the labor market; increasing youth employment.

Keywords: vocational education, dual education, institutional problems of dual education implementation, skilled worker, educational institution.

Проблема дисбалансу між ринком освітніх послуг і ринком праці не втрачає своєї актуальності з початку ринкової трансформації економіки України. Вона ускладнюється глобальними економічними процесами, швидкістю соціально-економічних змін глобального характеру, цифровізацією, коли ринок праці змінюється стрімкими темпами, а ринок освітніх послуг не встигає відповідати цим змінам. Поки молоді люди навчаються за обраною професією, фахові компетенції, затребувані роботодавцями, змінюються, та й часто сама професія втрачає свій попит. Гнучкість системи освіти в сучасних соціально-економічних умовах є викликом сьогодення.

Вирішення питання збалансування пропозиції, що формують освітні заклади, потребам роботодавців, знаходиться у площині розвитку системи

дуальної освіти, яка на сьогодні є найбільш відомим світовим брендом у професійній освіті. В контексті ситуації, що склалася в економіці України, можна вважати, що професійно-технічна освіта за певних умов може бути досить адаптивною щодо реалізації функції її відповідності потребам ринку праці.

Як відомо, дуальне навчання передбачає поєднання теоретичної підготовки в освітньому закладі з практичною підготовкою на робочому місці. Засновником дуальної освіти вважається Німеччина. У 1969 році уперше прийнято Закон про професійну освіту, яким було закладено основу співробітництва між роботодавцями, профспілками й урядом з метою сприяння одержання професійної підготовки і кваліфікації на компетентісній основі. Численні країни світу запозичили досвід Німеччини і впроваджують його з урахуванням своїх інституціональних особливостей. В Україні у 2018 році була розроблена Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (2018), яка спрямована на отримання роботодавцями кваліфікованого персоналу з компетентностями, які повинні формуватись відповідно до потреб конкретного виробництва.

Реалізація даної Концепції передбачає вирішення, зокрема, таких завдань, як: вивчення досвіду дуального навчання в країнах, де воно застосовується; визначення моделі підготовки кадрів з урахуванням специфіки економічної ситуації в Україні; вивчення особливостей підготовки кадрів в системі дуального навчання в різних сферах економіки; розроблення законодавчої і нормативної бази, яка регламентує підготовку фахівців на дуальній основі; оновлення освітніх і професійних стандартів навчання, введення в закони і нормативні акти, в першу чергу Кодекс законів про працю України, дефініцію «дуальна модель професійно-технічної освіти».

Аналіз стану професійно-технічної освіти в Україні дозволяє виділити інституціональні проблеми впровадження дуальної форми здобуття освіти. Діюча система професійно-технічної освіти, яка в основному була орієнтована на великі монополізовані підприємства, залишилася спеціалізованою і незбалансованою із сучасною структурою економіки.

На відміну від німецької моделі, яка основана на ініціативі і відповідальності підприємств, соціальному партнерстві держави, роботодавців, профспілок і різних громадських об'єднань з підготовки висококваліфікованих працівників, в Україні дуальну систему професійної освіти доцільно розглядати як успішно адаптований до умов ринку освітній інститут. При недосконалому інституту соціального партнерства вирішальну роль в Україні щодо координації дій підприємств, закладів освіти та органів влади покликані брати на себе регіональні адміністрації. Але тут актуалізується проблема фінансування: при нечітко визначеній бюджетній політиці можливість місцевих органів влади й органів влади місцевого самоуправління забезпечити фінансові витрати на підготовку кадрів у системі профтехосвіти є складною проблемою. Кроки уряду недостатні для узгодження проблем, що виникли у зв'язку з адміністративним рішенням зміни форми власності закладів П(ПТ)О із державної на комунальну. У

містах обласного значення фінансова допомога виявилася недостатньою для покриття видатків на фінансування закладів профтехосвіти та утримання їх матеріальної бази. Умовою достатнього фінансування є отримання професійно-технічними навальними закладами права власності на цілісні майнові комплекси та земельні ділянки. Без отримання такого права фінансування закладів профтехосвіти проблематичне.

Розробка основ та адаптація елементів дуальної освіти з урахуванням соціально-економічних та інституціональних особливостей України є актуальним завданням для науковців і практиків. Це дозволить вирішити ряд важливих завдань, зокрема: підвищення якості підготовки фахівців з урахуванням модернізації освітніх програм та скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі; підвищення мотивації до навчання та конкурентоспроможності працівників; посилення ролі роботодавців; зближення ринку освітніх послуг з вимогами ринку праці; зростання рівня зайнятості молоді.

Список використаних джерел:

Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text>

Новіков, В. М., Карягін, Ю. О., & Черніченко, В. В. (2020). *Дуальна освіта: інституціональні особливості реалізації в Україні: монографія*. Київ – Варшава.